

FUQAROLIK-HUQUQIY MUNOSABATLARNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI ÓZBEKISTONDA

Azirbaev Salamat Kuanishbaevich

Qoraqalpoq davlat universiteti yurisprudensiya tálím yónalishi

Yuridika fakulteti 3-kurs talabasi.

Tel raqami: +998 90 700-68-62

Email: azerbaevsalamat947@gmail.com

Annotaciya: Ushbu maqolada Ózbekistonda fuqarolik-huquqiy munosabatlarning rivojlanish tendensiyalari, huquqiy asoslari, zamonaviy ózgarishlar va dolzarb muammolar tahlil qilinadi.

Kalit sózlar: fuqarolik, tendensiyalar, BMT, mulk, shartnomalar ,munosabatlar, Iqtisodiyot.

Kirish

Fuqarolik-huquqiy munosabatlar jamiyatda iqtisodiy va shaxsiy nomulkiy munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy huquqiy institutlardan biri hisoblanadi. Davlat taraqqiyoti, bozor iqtisodiyotining rivojlanishi va xalqaro munosabatlarning kengayishi fuqarolik huquqini doimiy ravishda takomillashtirishni talab qiladi. Ózbekistonda bozor iqtisodiyotiga asoslangan islohotlar natijasida fuqarolik-huquqiy munosabatlar sezilarli darajada ózgardi.

Ózbekiston Respublikasi Prezidenti **Shavkat Mirziyoyevning** quyidagi soʻzlari bu borada dolzarb ahamiyat kasb etadi:

"Biz xalq manfaatlarini yólida adolatli huquqiy tizim yaratish, inson huquq va erkinliklarini toʻliq taʼminlash yoʻlidan boramiz. Bu borada fuqarolik-huquqiy munosabatlarning zamonaviy talablar asosida rivojlanishi muhim ahamiyatga ega." [1].

1. Fuqarolik-huquqiy munosabatlarning huquqiy asoslari

Ózbekiston Respublikasida fuqarolik-huquqiy munosabatlar Konstitutsiya, Fuqarolik kodeksi hamda xalqaro huquqiy normalar asosida tartibga solinadi. Muhim huquqiy hujjatlar quyidagilardan iborat:

Ózbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – fuqaro huquq va erkinliklarini kafolatlovchi asosiy hujjat. Ózbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi – mulkiy va nomulkiy munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy qonun. Xalqaro konvensiyalar – Ózbekiston ishtirok etgan xalqaro hujjatlar, jumladan, BMTning Fuqarolik va siyosiy huquqlar toʻgʻrisidagi xalqaro pakti va Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi. Fuqarolik-huquqiy munosabatlarning zamonaviy rivojlanish tendensiyalari. Fuqarolik huquqi shaxslar va yuridik shaxslarning mulkiy hamda shaxsiy nomulkiy huquqlarini tartibga soluvchi huquq sohasi hisoblanadi.

O‘zbekistonda fuqarolik-huquqiy munosabatlarning asosiy manbai fuqarolik kodeksi hisoblanadi. Shuningdek, konstitutsiya, xalqaro shartnomalar va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar ham ushbu sohani tartibga soladi. Buning yoniga, fuqarolik-huquqiy munosabatlarning rivojlanishida huquqiy madaniyat va aholi huquqiy savodxonligi muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, yangi huquqiy islohotlar shu yunalishdagi ilmiy tadqiqotlar va xalqaro amaliyot asosida shakllantirilmoqda.

2.1. Raqamli iqtisodiyot va fuqarolik huquqi

Hozirgi kunda O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi fuqarolik huquqiy munosabatlarga bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda. Elektron shartnomalar, smart-kontraktlar va kript-aktivlar yuridik jihatdan tartibga solinmoqda. “Elektron hukumat” tizimi orqali davlat xizmatlarining fuqarolarga qulayligi oshmoqda.

2.2. Mulk huquqi va xususiylashtirish jarayonlari

Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan olib borilayotgan islohotlar doirasida xususiylashtirish jarayonlari jadallashmoqda. Xususan, tadbirkorlik subyektlari uchun yer va mol-mulkni xususiylashtirish tartibi soddalashtirildi. Fuqarolik ishlari bo‘yicha sud amaliyoti ham takomillashmoqda. Xususan, sudlar tomonidan fuqarolik-huquqiy nizolarini hal qilishda xalqaro tajribalar qo‘llanilmoqda. Adolatli sudlovni ta’minlash maqsadida onlayn sud majlislari, elektron dalillarning qabul qilinishi va alternativ nizolar yuzasidan mediatsiya jarayonlari rivojlantirilmoqda.

2.3. Iste’molchilar huquqlarini himoya qilish

Bozor iqtisodiyotining shakllanishi bilan iste’molchilar huquqlarini himoya qilishga e’tibor kuchaymoqda. 2019-yilda qabul qilingan “Iste’molchilar huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonun ushbu sohadagi muhim qadam bo‘ldi. Intellektual mulk huquqlari. Intellektual mulk obyektlarini himoya qilish ham muhim masalalardan biridir. O‘zbekistonda mualliflik huquqi va patent huquqlarini himoya qilish maqsadida xalqaro tajribaga asoslangan normativ-huquqiy bazalar ishlab chiqilmoqda.

Fuqarolik-huquqiy munosabatlarning rivojlanishidagi muammolar va ularni hal etish yo‘llari. Fuqarolik-huquqiy munosabatlarning rivojlanishi jarayonida bir qator muammolar mavjud:

Qonunchilikning yetarlicha takomillashmaganligi – fuqarolik huquqida ba’zi normalarning aniq ta’riflanmaganligi sud amaliyotida qiyinchilik tug‘diradi. Sud amaliyotida huquqiy tafovutlar – ba’zi fuqarolik ishlari bo‘yicha qarorlarning turlicha talqin qilinishi huquqiy barqarorlikka ta’sir ko‘rsatadi. Huquqiy savodxonlik darajasining pastligi – fuqarolar o‘z huquqlarini to‘liq anglab yetmasliklari natijasida qonuniy manfaatlarini yetarli darajada himoya qila olmaydi. Muammolarni hal etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish muhim: Qonunchilikni takomillashtirish – yangi iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlarga mos ravishda qonunlarni rivojlantirish. Sud tizimini mustahkamlash – sud amaliyotida yagona yondashuvni ta’minlash va xalqaro tajribadan foydalanish.

Huquqiy savodxonlikni oshirish – aholi o‘rtasida huquqiy bilimlarni keng targ‘ib qilish, fuqarolarga bepul yuridik maslahatlar berish.

Xulosa

Umumiy yakun sifatida tákidlab ótsak Ózbekistonda fuqarolik-huquqiy munosabatlar bozor iqtisodiyoti talablariga mos ravishda rivojlanmoqda. Raqamli iqtisodiyot, mulkiy huquqlar, iste‘molchilar manfaatlari va intellektual mulk kabi sohalaridagi o‘zgarishlar kelajakda ushbu yo‘nalishning yanada takomillashishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, qonunchilikni rivojlantirish, sud amaliyotini yaxshilash va fuqarolarning huquqiy savodxonligini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1) O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi, 2024-yil.
- 2) O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023-yil tahriri.
- 3) O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi.
- 4) “Iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonun, 2019-yil.
- 5) Mirziyoyev Sh. “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.